

## Hirsch Ballin

voorgesteld. Het afgelopen jaar is voor zo'n 300 huishoudens een beroep gedaan op de huidige buitenwettelijke regeling. Een vrij groot deel hiervan betrof mensen van Bosnische herkomst, een groep die duidelijk in een andere situatie verkeert dan oudere, eertijds naar Nederland gemigreerde werknemers. Van welke veronderstellingen gaat de regering uit, als zij aanneemt dat de wettelijke regeling zal leiden tot een groter beroep op remigratiesteun dan de afgelopen jaren het geval is geweest? Is dat gekwantificeerd en hoe werkt dit door in de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ervan uitgaande dat die in het corrigerende wetsvoorstel zal worden aangewezen als de begroting waaruit de kosten van uitvoering door de Sociale verzekeringsbank moeten worden gedragen?

Een tweede opmerking betreft de handhaving van artikel 8. Uiterlijk één jaar na de remigratie kan gebruik worden gemaakt van de zogenaamde terugkeeroptie. De vraag blijft voor ons bestaan of deze bepaling effectief kan worden gehandhaafd, met name of de termijn van één jaar effectief kan worden gehandhaafd. Er zijn allerlei situaties waarin mensen ook na één jaar, op grond van een nog niet verloren Nederlanderschap of als Europees burger, mits met voldoende inkomen, of bij wijze van gezinshereniging, toch kunnen terugkeren. Hoe bezwaarlijk vindt de regering het eigenlijk, als de wet in de praktijk voor pendelmigratie zal worden gebruikt? Is de indruk juist van mensen die nu bij de toepassing van de huidige regeling betrokken zijn, dat er zich nogal eens situaties voordoen, waarin men na remigratie toch een deel van de tijd van leven in dit land doorbrengt en een deel van de tijd van leven in het land van herkomst, heen en weer gaande? Hoe beoordeelt de minister eigenlijk deze vorm van gebruik van de situatie na remigratie? Vindt hij dat bezwaarlijk of behoort dat ook tot de doelstellingen van de regeling?

Ten derde, mijnheer de voorzitter. Een bijzondere complicatie betreft de toepasselijkheid van de voorgestelde wet op Europese burgers. De redenering dat sommige van de Europese burgers op grond van de voorgestelde wet iets extra krijgen, lost de spanning met de discriminatieverboden in het EEG-verdrag niet op. De redenering dat de wet mensen hier niet als werknemers

aanspraken geeft, is kwetsbaar, gelet op de feitelijke werking ten aanzien van de doelgroep. En feitelijke werking van een wettelijke regeling pleegt in de uitleg van het Europese recht zwaarder te wegen dan formele afbakening van doelgroepen. Bovendien zou ook vanuit de landen van herkomst, lidstaten van de Europese Unie, de vraag kunnen worden gesteld of het een andere lidstaat wel vrijstaat migratiebewegingen in hun richting met subsidies aan te moedigen. Dat heeft gevolgen voor de landen van herkomst, die afwijken van wat voortvloeit uit de toepassing van de EEG-verordeningen ter coördinatie van de sociale zekerheid. Wij begrijpen de argumenten voor toepassing van de voorgestelde wet op Europese burgers uit Zuid-Europese landen heel goed. Die hebben hun verklaring en rechtvaardiging daarin dat het gaat om mensen die in een positie verkeren, vergelijkbaar met werknemers uit landen elders in het mediterrane gebied, echter niet tot de Europese Gemeenschap behorend. Ondanks dit begrip voor die argumenten vragen wij ons af of het eigenlijk allemaal wel past in de verhoudingen van een Europese Unie met vrij verkeer voor haar burgers.

Ten slotte heb ik een vraag over het beleid dat aan dit voorstel ten grondslag ligt. Er zijn vragen over de consistentie van dit wetsvoorstel met de voorgestelde wet Beperking export van uitkeringen. Wij zouden het op prijs stellen als de minister daarop wil ingaan. Dat de minister voor Integratiebeleid dit wetsvoorstel ter bevordering, ter ondersteuning van remigratie verdedigt, geeft eigenlijk al aan dat er tegengestelde tendensen in het beleid zitten. Enerzijds wijs ik op het streven naar integratie in de Nederlandse samenleving en anderzijds op de bevestiging van de banden met de landen van herkomst. De vraag zou kunnen worden gesteld hoe goed stimulering van integratie denkbaar is als tegelijkertijd wordt gestimuleerd dat de koffers als het ware half gepakt blijven staan. Men kan natuurlijk antwoorden – ik neem aan dat dit een deel van het antwoord van de minister zal zijn – dat mensen uiteindelijk zelf beslissen of zij het een of het ander wensen en of zij op dit punt naderhand in hun levensloop tot een andere keuze willen komen. Dat is waar. Dit soort

levensbeslissingen van mensen is respectabel. Tegelijkertijd speelt het regeringsbeleid er ook een rol in. Voor ons is het de vraag of zich niet steeds opnieuw twee zielen in één inborst manifesteren, de ene die integratie wil in de multiculturele Nederlandse samenleving – "Nederland immigratieland" in de woorden van deze minister – en de andere die de immigranten blijft zien als potentiële remigranten. Geeft dit beleid niet bij voortdurend blijf van tweeslachtigheid? Moet er niet naar worden gestreefd mensen te stimuleren in een ondubbelzinnige keuze die hetzij het behoud van de banden met het land van herkomst vooropstelt, hetzij het opbouwen van een volledig in de Nederlandse multiculturele samenleving geïntegreerd bestaan?

Voorzitter! Met bijzondere belangstelling zullen wij de antwoorden van de regering volgen.

□

De heer **Scholten** (PvdA): Voorzitter! De behandeling van de Remigratiewet is nogal langdurig van aard. De behandeling hier is niet de laatste fase, gelet op de toegezegde reparatiewetgeving, tezamen met de zogenaamde uitvoeringswet, waarbij de Sociale verzekeringsbank als uitvoeringsorgaan zal worden aangewezen. Ik sluit mij aan bij het voorstel van de heer Hirsch Ballin om de Remigratiewet, waarvan ik aanneem dat die vandaag in stemming komt, tezamen met de corrigerende wet in werking te laten treden en dus niet eerder. Mijn opmerkingen vandaag maak ik mede gelet op de de facto voortgezette behandeling na deze dag in de Tweede Kamer. Vervolgens komt een en ander hier nog een keer terug. Ik hoop dat dit proces zo kort mogelijk zal duren, want op de invoering van de Remigratiewet wordt met een zekere spanning gewacht. De remigratie is onder de vigerende regels beperkt en afnemend. In 1995 nog zo'n 900 huishoudens, teruggegaan tot zo'n 300 het afgelopen jaar. Maar er zijn indicaties dat de belangstelling onder de nieuwe wet behoorlijk zal toenemen en ik veronderstel dat nadere verduidelijkingen in dit debat, met name nadere toezeggingen door de minister, die belangstelling nog verder kunnen stimuleren.

## Scholten

Voorzitter! Het wetsvoorstel, zoals het in eerste instantie aan de Tweede Kamer is aangeboden, bevatte op ten minste drie punten een aanmerkelijke verbetering ten opzichte van het huidige stelsel, namelijk een indexering, een ziektekostenregeling en de individualisering. Wat die indexering betreft, is het mij opgevallen dat sinds 1985 de uitkeringen nooit zijn bijgesteld, ondanks het feit dat ook in de bestemmingslanden waarschijnlijk wel een stijging van de kosten van levensonderhoud heeft plaatsgevonden. De wet zegt, dat er nu een index zal worden toegepast op de uitkeringen, waarvan ik veronderstel – ik zie dat graag door de minister bevestigd – dat ze ook zullen worden verhoogd bij inwerkingtreding van deze wet. De wet zegt ook, dat de oude uitkeringen onder het regime van 1985 totstandgekomen, zullen worden aangepast – de wet zegt automatisch maar bedoeld wordt van rechtswege – aan de nieuwe hoogte zoals die onder de wet zal gaan gelden. Mijn vraag aan de minister is welke index hij gaat toepassen op deze immigratie-uitkering. Veronderstel ik terecht dat niet alleen de hoogte van de oude uitkeringen zal worden aangepast aan de hoogte van de nieuwe uitkeringen maar dat ook de indexatie daarvoor zal gelden?

Voorzitter! Het ontbreken van een ziektekostenregeling in het bestaande regime was een ernstige tekortkoming. Nu wordt die wel ingevoerd, zij het dat de oude emigranten, de mensen die reeds geremigreerd zijn voordat deze wet in werking zal treden, daarvan worden uitgesloten conform artikel 10, lid 2. Dat is iets wat wij als fractie van de Partij van de Arbeid toch graag anders geregeld hadden gezien. Ik spreek de wens uit dat dit bij de voortgezette behandeling in de Tweede Kamer nog zal gebeuren. De argumenten daarvoor zijn evident. Het is belangrijk dat je onder een ziektekostenregeling valt, ook wanneer je bent geremigreerd, maar dat is des te urgenter geworden nu met ingang van 1 januari 1998 er geen automatische ziektenfondsverzekering meer is verbonden aan het ontvangen van een AOW-pensioen uit Nederland voor mensen geremigreerd naar een zogenaamd verdragsland zoals Turkije en Tunesië. Voor die datum van 1 januari 1998 gold de regel dat

eenieder die naar een verdragsland emigreerde, 65 jaar werd en recht kreeg op de AOW, vanaf dat moment automatisch ziektenfondsverzekerd was. Maar de wet is nu zo veranderd, dat de emigranten die voor het bereiken van de 65-jarige leeftijd niet verzekerd zijn, dat ook niet meer zullen worden bij het ontvangen van de AOW. Dat vinden wij toch een belangrijk aanvullend argument om de groep van oude emigranten – het betreft zo'n 4500 mensen – alsnog onder de regeling te laten vallen. In de Tweede Kamer is er heel breed op aangedrongen om die uitzonderingsbepaling in artikel 10, lid 2, te schrappen. De minister zal dat nog wel weten, want hij heeft dat als lid van de Tweede Kamer meegemaakt. Er is ook een brief uitgegaan van de minister van Volksgezondheid naar de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken waarin ook de minister van Volksgezondheid om haar moverende redenen, ontleend aan haar verantwoordelijkheid, ervoor pleit om deze uitzondering te schrappen. In de Tweede Kamer ligt nog steeds een motie van Groen-Links, breed gesteund door onder meer de PvdA, waarin wordt aangedrongen op het opnemen van die oude gevallen in het ziektenfonds. Die motie hangt nog steeds boven de markt van de Tweede Kamer. Ik veronderstel dat straks bij de reparatiewetgeving die zaak nog wel zal terugkomen. De minister heeft zich tot nu toe flexibel en soepel opgesteld tegenover de Kamer. Ik vraag hem ook op dit punt soepelheid te betrachten.

Ik houd eenzelfde pleidooi op het punt van de individualisering van de uitkeringen. Dit is inderdaad een belangrijke verbetering vergeleken met het huidige regime, omdat partners die uit elkaar gaan, beiden een deel van de uitkering zullen ontvangen. Mutatis mutandis geldt hetzelfde voor minderjarige wezen. De nieuwe bepaling is ook voor oude migranten van kracht. Helaas is er een uitzondering. Op grond van artikel 10, lid 4 en lid 5, worden mensen die reeds gescheiden leven op de dag dat de wet in werking treedt van het nieuwe regime uitgesloten. Voor minderjarige wezen geldt hetzelfde. Het gaat om een kleine groep vaak zeer schrijnende gevallen. De PvdA adviseert de minister om, wanneer hij toch lid 2 van artikel 10 schrapt, ook de leden 4 en 5 van dit artikel te schrappen.

Het oorspronkelijke wetsvoorstel was reeds een belangrijke stap in het faciliterend immigratiebeleid. De Tweede Kamer heeft daar bij amendement een drietal wezenlijke verbeteringen in aangebracht. Ik hoop dat de uitkomst van deze behandeling zal zijn dat er weer verbeteringen zijn aangebracht. De amendering betreft de terugkeeroptie, de uitbreiding van de werkingssfeer van de wet en een terugvalpositie voor emigranten die vertrokken zijn met een WAO-uitkering.

Voorzitter! Mevrouw Dankers heeft het amendement inzake de WAO-uitkering ingediend. Wanneer betrokkenen in een situatie komen waarin op grond van de artikelen 36 of 43 van de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering de uitkering wordt verlaagd of ingetrokken, kunnen zij nu alsnog in aanmerking komen voor een immigratie-uitkering indien zij daar voor het vertrek uit Nederland aanspraak op hadden kunnen maken, maar dit niet hebben gedaan omdat zij een WAO-uitkering hadden. Voorzitter! Dit is geregeld voor nieuwe gevallen, in artikel 4, en voor oude gevallen, namelijk in artikel 11. Voor de oude gevallen zit er echter toch weer een addertje onder het gras. Er geldt namelijk een leeftijdsgrens van 50 jaar of ouder op de dag van immigratie, terwijl in de nieuwe wet deze leeftijdsgrens op 45 jaar en ouder is gesteld. Is het op grond van de wetssystematiek niet beter om voor nieuwe en oude gevallen dezelfde leeftijdsgrens te introduceren? Kan dit bijvoorbeeld in het kader van de reparatiewetgeving gezien worden?

Voorzitter! Ik deel de zorgen van de heer Hirsch Ballin over de terugkeeroptie niet. Ik ben blij dat spijtoptanten uiterlijk een jaar nadat zij zich in het bestemmingsland hebben gevestigd, naar Nederland kunnen terugkeren waarbij hun oude rechten hersteld worden. Ik geloof niet dat dit massaal zal gebeuren, maar dat kan ik uiteraard niet bewijzen. Het is wel een faciliteit die het mensen gemakkelijker maakt, de beslissing tot immigratie te nemen. Bij zo'n terugkeeroptie hoort een goedlopend, gemakkelijk visumbeleid. Op dat punt krijgen wij helaas veel klachten.

Via amendering is de werkingssfeer van de wet op twee manieren uitgebreid, namelijk door verlaging van de leeftijdsgrens van 50 naar 45

## Scholten

jaar – het amendement-Wessels c.s. – en door het schrappen van een bepaling in artikel 1, lid 2, het amendement-Apostolou c.s. Deze bepaling sloot gemeenschaps-onderdanen categorisch uit van de werking van deze wet. De discussie spitst zich dan toe op de Zuid-Europeanen uit Griekenland, Italië, Spanje en Portugal die onder de wervingsverdragen van de jaren zestig en zeventig naar Nederland zijn gekomen.

Het kabinet heeft hierover lang en naar ik meen ook diepgaand gearzeld. Kunnen zij wel in een ministeriële regeling worden opgenomen? De twijfel daarover is door de voorgaande spreker ook onder woorden gebracht. Mijn fractie heeft daar aan de overkant en hier met enige hardnekkigheid op aangedrongen. Wij zijn de minister erkentelijk voor de grondigheid waarmee hij zich heeft laten voorlichten over de juridische aspecten, met name via een grondig advies van de landsadvocaat. In de nadere memorie van antwoord, bij het scheiden van de markt, concludeert het kabinet thans dat het onder de werking van de Remigratiewet brengen van die groepen Zuid-Europeanen geen strijd oplevert met het verbod tot discriminatie zoals neergelegd in artikel 6 van het EU-verdrag of artikel 26 van het Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten, het Verdrag van New York. De argumentatie is dat het onder de wet brengen is gebaseerd op het feit dat de betrokkenen behoren tot de doelgroepen van het integratiebeleid en op het feit dat de aanwijzing van de doelgroepen van het integratiebeleid heeft plaatsgevonden op basis van objectieve, niet-discriminatoire criteria, met name op basis van het algemeen criterium van maatschappelijke, sociale en economische achterstand. Dat wordt dan verder toegespitst. Dientengevolge is hierbij naar het oordeel van de regering geen sprake van discriminatie ten opzichte van andere EU-onderdanen die niet in die positie verkeren. Zelfs het categorisch uitsluiten van de vier nationaliteiten kan een discriminatie ten opzichte van artikel 26 van datzelfde internationale Verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten opleveren.

Mijn fractie is erkentelijk voor deze duidelijke stellingname. Wij beschouwen dit als een inhoudelijk

belangrijke vrucht van de behandeling in deze Kamer. Geheel anders van aard, maar niet minder belangrijk, is een ander resultaat, bereikt via de schriftelijke en vooral mondelinge voorbereiding op initiatief van het CDA. Ik doel op de bereidheid van de minister om artikel 12 te schrappen. Dat is de delegatiebepaling, waardoor bij ministeriële regeling regels vastgesteld kunnen worden ten behoeve van een goede invoering van de wet indien dat naar het oordeel van de minister nodig is, zelfs in afwijking van het bij of krachtens deze wet gestelde.

Als reactie op bezwaren van de meerderheid van deze Kamer heeft de minister geantwoord dat deze bepaling geen novum is en dat een dergelijke bepaling ook wel is opgenomen in andere wetten, zoals in de Wet educatie en beroepsonderwijs en in de Wet inburgering nieuwkomers.

Door deze Kamer en door mijn fractie is krachtig stelling geboden tegen dit artikel, de delegatiebepaling. De minister heeft toegezegd deze bepaling bij de reparatiewet te schrappen. De heer Hirsch Ballin heeft deze bepaling een dwaalweg genoemd en via deze minister het kabinet opgeroepen die dwaalweg van nu af aan niet meer te bewandelen. Ik sluit mij graag bij die oproep van de heer Hirsch Ballin aan. Naar het oordeel van mijn fractie kan alleen met een dergelijke delegatiebepaling worden ingestemd wanneer het gaat om een algemene maatregel van bestuur die wordt voorgehangen.

De Tweede Kamer heeft drie wezenlijke verbeteringen aangebracht. Ik meen dat dit ook gezegd kan worden van deze Kamer. Ik heb er twee genoemd. Ten derde noem ik de vele wetstechnische verbeteringen die zullen worden aangebracht. De heer Hirsch Ballin heeft daar ook over gesproken en ik wil dat niet herhalen. Het zijn er ten minste 13 in getal. Dat is nogal wat.

Het financiële kader van deze wet wordt in de stukken als argument ingebracht, wanneer mijn fractie bepleit om hier en daar een verbetering na te streven. De wet zou budgettair neutraal moeten zijn, maar tot dusver is nergens aangegeven wat daaronder wordt verstaan. Dat lijkt mij in dit geval ook niet zo makkelijk. In de stukken staat dat er besparingen worden verkregen, doordat remigranten en hun

gezinnen geen gebruik meer maken van voorzieningen hier, terwijl bij het ouder worden vaak gebruik wordt gemaakt van heel kostbare voorzieningen.

Remigranten leven veelal in een uitkeringssituatie, anders zouden zij niet voor een remigratie-uitkering in aanmerking komen. Daarom levert de remigratie-uitkering, die lager is, per definitie een besparing op. Ik weet niet hoeveel die besparing per remigrant is, maar het Sociaal en cultureel planbureau heeft becijferd dat het inverdieneffect per remigrant uitkomt op f 10.000 tot f 14.000 per jaar.

Door de Sociale verzekeringsbank is gesteld, en dat gaat nog veel verder, dat een allochtoon die in Nederland blijft, enige malen duurder is dan iemand met een remigratie-uitkering. Ik voer dit alles aan om de argumentatie dat er niets aan kan worden gedaan, omdat het budgettair neutraal moet zijn, een beetje weg te schuiven. Vandaar mijn pleidooi om hier en daar toch een verbetering aan te brengen.

In het algemeen denk ik dat het beleid of de politiek het beste slaagt, wanneer alle betrokken partijen belang hebben bij een zaak. Financieel gezien is het niet alleen een Nederlands belang dat het remigratiebeleid slaagt, maar het is ook een belang voor het bestemmingsland, vanwege de bescheiden impuls van de remigrant op de economie.

In het wetsontwerp staan centraal de remigranten zelf, die hier wonen, maar bij het ouder worden vaak buiten het arbeidsproces staan, met de geest thuis, waar zij geboren en getogen zijn. In het wetsontwerp wordt de groep van potentiële remigranten beperkt tot de doelgroepen van het integratiebeleid: mensen die afkomstig zijn uit Suriname, Kaap-Verdië, de landen van voormalig Joegoslavië, Turkije, Marokko, Tunesië en de vier landen in Zuid-Europa. Mensen uit deze landen zullen straks onder de ministeriële regeling vallen.

Hoewel de Molukkers, de Antillianen en de Arubanen ook deel uitmaken van het integratiebeleid, vallen zij er niet onder. De Molukkers niet, omdat voor hen een aparte regeling bestaat. De Antillianen en Arubanen niet, omdat zij geen afstand kunnen doen van het Nederlands staatsburgerschap. Dat is een voorwaarde om voor de

## Scholten

remigratieregeling in aanmerking te kunnen komen.

In de stukken staat dat overwogen kan worden voor Antillianen en Arubanen projecten van beperkte tijdsduur te ontwikkelen en zo nodig overleg te voeren met de desbetreffende autoriteiten. Mijn vraag aan de minister is of hier een stap is gezet. Uit oudere bevolkingsgroepen van Antillianen en Arubanen bereiken mij wel signalen dat hier interesse voor is.

De fractie van de Partij van de Arbeid ziet de Remigratiewet als onderdeel van een breed terugkeerbeleid. Onder dat brede beleid vallen niet alleen de remigranten die ik net heb genoemd, maar ook vluchtelingen en mensen met een vergunning tot verblijf om humanitaire redenen. Zij zijn expliciet in deze wet genoemd.

Onder dat brede beleid vallen in onze visie ook mensen met een tijdelijke verblijfsstatus, de zogenaamde VVTV'ers, afgewezen asielzoekers en illegalen. Ik bepleit niet dat ze onder deze wet vallen, want dat kan ook niet, maar zij vallen onder dat brede kader, zoals wij dat graag zouden zien. Deze beleidsopzet is ook terug te vinden in het werkplan over gefaciliteerde terugkeer van remigranten van 3 april 1998, dat is ondertekend door de ministers Dijkstal en Pronk. Ik heb het bij mij en ik vind dit werkelijk een voortreffelijk, coherent stuk. Daarin is sprake van een stevige, coherente aanpak; het straalt vertrouwen uit en wordt in de coalitie breed gesteund, gelet op de ondertekening door de ministers Dijkstal en Pronk, maar ook gelet op de ontvangst in de Tweede Kamer, ook – dat is zeer verheugend – door de oppositiepartijen. Beleid met betrekking tot remigratie en andere minderheidsvraagstukken kan immers alleen maar slagen als er een brede consensus is. Ik heb echter niet de indruk – ik ben op dat punt benieuwd naar het commentaar van de minister – dat het beleid uitmunt door een overvloed aan concrete daden. Is de coördinatie van zo'n coherente aanpak, zoals in dit stuk neergelegd, wel goed verzekerd? Zo'n beleid is voor een succesvol minderheden- en integratiebeleid van essentiële betekenis en daar is deze minister verantwoordelijk voor. Graag krijg ik daarop een reactie van hem.

Voorzitter! Ik keer terug naar het remigratiebeleid, zoals dat expliciet

onder dit wetsvoorstel valt. Dat beleid is gestoeld op drie pijlers: allereerst op de persoonlijke keuze van de remigrant, vervolgens op goede voorlichting en tot slot moet er na aankomst in het bestemmingsland een redelijke mate van bestaanszekerheid zijn. Daarom is in al die jaren waarin men met dit wetsvoorstel bezig is, een beleid in het vooruitzicht gesteld om remigratie naar het bestemmingsland te faciliteren, met de onmisbare steun van Ontwikkelingssamenwerking. Het gaat immers niet alleen om oudere mensen die buiten het arbeidsproces zijn gesteld; ook jonge mensen kunnen gebruikmaken van de remigratieregeling, zij het niet van de migratie-uitkering. Voor hen is het heel belangrijk dat er perspectief is in het land waarnaar zij teruggaan. Ik vind het verontrustend dat deze pijler door een mede door de minister voor het Grote Steden- en Integratiebeleid ondertekende brief van 5 februari van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking onder dit beleid wordt weggehaald ofwel zwaar wordt beschadigd ofwel tenminste wordt bedreigd. In deze brief wordt aangegeven wat de gevolgen van het nieuwe beleid op Ontwikkelingssamenwerking voor de gefaciliteerde terugkeer van remigranten, zoals bedoeld in dit wetsvoorstel, zullen zijn. Het nieuwe beleid is de concentratie van de bilaterale ontwikkelingssamenwerking op de armste landen, meer in het bijzonder op landen met een goed bestuur en een goed sociaal-economisch beleid. Ik citeer uit die brief een passage waarmee wordt verwezen naar het nieuwe beleid: "Hiermee ontstaat een probleem ten aanzien van de financiering van avant de totstandkoming van het in het regeerakkoord voorgenomen en door uw Kamer positief ontvangen beleid, zoals de gefaciliteerde terugkeer van migranten." Een ander citaat: "De in het werkplan van 3 april 1998 voorgestelde ontwikkelingsactiviteiten kunnen niet meer worden gefinancierd."

Voor een succesvol remigratiebeleid is dit niet mooi. Op 11 februari kreeg deze aanpak dan ook veel kritiek in het commissieoverleg in de Tweede Kamer, zowel van de oppositie- als van de regeringspartijen; de minister was daarbij. Die kritiek spreekt mijn fractie aan. Vervolgens kwam er een nieuwe

brief, dit keer alleen ondertekend door de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Het valt mij op dat daarin een iets mildere taal wordt gebruikt. Er wordt nu immers melding gemaakt van een "voorbehoud"; dat is toch genuanceerder dan de zojuist geciteerde teksten. Ik hoop dat dit inderdaad duidt op de bereidheid om met creativiteit het in het verleden geaccordeerde beleid in te passen in het nieuwe beleid op Ontwikkelingssamenwerking. Ik nodig de minister uit om in dit debat uiteen te zetten hoe belangrijk voor een geslaagd remigratiebeleid uitvoering van de nota van Dijkstal en Pronk is.

Voorzitter! Het positieve van de brief van 8 maart is dat de minister voor Ontwikkelingssamenwerking nog steeds bereid is om bij te dragen aan de gefaciliteerde terugkeer van afgewezen asielzoekers. Tevens heeft de minister voor Ontwikkelingssamenwerking gezegd dat in samenspraak met Justitie en de minister voor het Grote Steden- en Integratiebeleid bezien zal worden in hoeverre dit beleid ook kan gelden voor vluchtelingen en asielgerechtigden. Is dat nou een versteviging of een verslechtering van de positie van vluchtelingen en asielgerechtigden? In de brief van 5 februari, door beide ministers ondertekend, worden ze nog uitdrukkelijk apart genoemd en in een positieve uitzonderingspositie geplaatst. Ik wil het toch even citeren: "Ten aanzien van de in het werkplan gefaciliteerde terugkeer van remigranten d.d. 3 april 1998 voorgestelde OS-bijdragen zijn derhalve, gelet op de ter beschikking staande middelen en de hierboven gestelde criteria, geen mogelijkheden voor steunverlening, met uitzondering van erkende vluchtelingen en asielgerechtigden." Einde citaat.

Voorzitter! Ik meen dat mijn partijgenoot Apostolou in de Tweede Kamer de spijker op de kop heeft geslagen toen hij in het mondeling overleg zei, dat het moeilijk valt voor te stellen dat wanneer vluchtelingen en asielgerechtigden wél onder het beleid vallen, de activiteiten voor anderen zoals voorgesteld in het werkplan, niet meer door Ontwikkelingssamenwerking zouden kunnen worden gefinancierd. Hier vindt de minister een belangrijke kapstok om vol te houden. En ik neem aan dat hij dat ook wil.

Voorzitter! Mijn fractie roept op tot creativiteit en flexibiliteit om de

## Scholten

essentie van de nota-Pronk/Dijkstal overeind te houden, ook in het nieuwe kader op Ontwikkelingssamenwerking. Terugkeerbeleid is moeilijk, hondsmoeilijk en haast niet van de grond te krijgen. Toch is het van grote betekenis. Dat beleid mag niet worden belast met dogma's als het ook anders kan. En als de politieke wil er is, kan het ook anders. Daarvan ben ik overtuigd.

Voorzitter! Wij leven in een tijd waarin mensen zich gemakkelijker verplaatsen dan ooit. Buiten deze Kamer heb ik het voorrecht gehad jaren ervoor te kunnen pleiten om mensen die om een beschermende hand vragen en daar recht op hebben, ruimhartig op te vangen. Bij een dergelijk gastvrij beleid in ons land en in Europa hoort ook een samenhangend terugkeerbeleid, zodat wie hier niet wil of niet mag blijven geassisteerd wordt bij remigratie als eigen middelen daartoe ontbreken. In zo'n beleid wordt niet gauw te veel creativiteit en vasthoudendheid geïnvesteerd. Vasthoudendheid is wel eens de grootste politieke deugd genoemd. De Kamer heeft naar mijn wijze van zien die vasthoudendheid aan de dag gelegd bij de voorbereiding van de behandeling van dit wetsontwerp. Alhoewel het de minister noch aan creativiteit noch aan vasthoudendheid ontbreekt, wens ik hem deze vasthoudendheid in ruimte mate toe bij de realisering van een breed opgezet remigratiebeleid, inclusief het overeind houden van de geest, en kon het zijn de essentialia, van de nota-Dijkstal/Pronk.

De **voorzitter**: Ik wil de heer Scholten, die ik zou haast zeggen al vele jaren gepokt en gemazeld is in de politiek, toch van harte gelukwensen met het feit dat hij in deze laatste weken dat de Kamer in deze samenstelling bijeen is, in dit gezelschap zijn maidenspeech heeft gehouden.

Mijn hartelijke gelukwensen.



Mevrouw **Vrisekoop** (D66): Mijnheer de voorzitter! Felicitaties ook namens mijn fractie aan collega Scholten.

De Remigratiewet die nu in ontwerp voorligt, is in deze Kamer een stevige behandeling ten deel gevallen: twee schriftelijke ronden en een mondeling overleg. Vooral het laatste komt niet zoveel voor. De

minister die het wetsvoorstel nog van zijn voorganger in de kast aantrof – en die zich dus de opmerkingen van collega Hirsch Ballin over de ondermaatse kwaliteit ervan niet persoonlijk hoeft aan te trekken – heeft al datgene gedaan wat mogelijk was om te bevorderen dat deze wet, inclusief de correcties, het Staatsblad haalt. En als het aan mijn fractie ligt, gaat die inzet met succes bekroond worden.

Zoals bekend, is deze minister zeer begaan met de keerzijde van hetgeen vandaag wordt besproken, de integratie van vreemdelingen. De Nederlandse samenleving is van oudsher, en dat van oudsher gaat eeuwen terug, gastvrij gebleken voor anderen. Dat is in het huidige tijdsgewricht niet anders. Immigratie is dus bepaald geen tijdelijk verschijnsel. Wel is de tijd voorbij dat de zorg voor opvang van nieuwkomers vrijblijvend van karakter kan zijn. En dat geldt zowel voor de overheid als voor de nieuwkomers. Van beide kanten mag een serieuze inspanning worden verwacht met betrekking tot de activiteiten die gericht zijn op integratie, in die zin dat nieuwkomers voldoende toegerust zijn om op volwaardige wijze aan de Nederlandse samenleving deel te kunnen hebben.

In het verlengde van de serieuze inspanningen die gepleegd worden als het gaat om integratie van mensen in ons land ligt naar het oordeel van mijn fractie evenzeer de verplichting om ook de mogelijkheden van de omgekeerde beweging, de remigratie, zorgvuldig te regelen. Al bij de vorige kabinetsformatie in 1994 is afgesproken dat het tijd was om de bestaande regelingen nu eens in een wet vast te leggen. Het heeft even geduurd, maar nu is het toch zover. Mijn fractie is van oordeel dat met de voorliggende wet een duidelijk kader – meer is het ook niet, want er zijn maar liefst acht verwijzingen naar nog op te stellen algemene maatregelen van bestuur – is geschapen voor personen, afkomstig uit de doelgroepen die niet zelfstandig in staat zijn hun wens tot remigratie te verwezenlijken. In dit verband kan mijn fractie zich vinden in de wijzigingen die aan de overzijde in het wetsvoorstel zijn aangebracht. Dat geldt allereerst voor het verlagen van de leeftijds-grens van 50 naar 45 jaar waarboven aanspraak gemaakt kan worden op

voorzieningen waartoe deze wet toegang biedt. De praktijk laat toch zien dat werkloze migranten ouder dan 45 jaar het op de arbeidsmarkt wel bijzonder moeilijk hebben.

Ook kan mijn fractie zich vinden in het gegeven dat bij amendement de terugkeeroptie is ingevoerd. Daar valt veel over te zeggen, maar mijn fractie sluit niet uit dat juist deze terugkeeroptie de beslissing om te remigreren zal vergemakkelijken. Het gaat immers zonder uitzondering voor betrokkenen om zeer ingrijpende beslissingen, die uiteraard niet lichtvaardig genomen kunnen worden, maar waarvan gezegd kan worden dat zonder de mogelijkheid van terugkeer de stap om te remigreren wel heel erg groot is. Na een vaak jarenlang verblijf in Nederland is die keuze immers een bijna onoverzienbare beslissing.

Ook het gegeven dat de te verstrekken uitkering is geïndividualiseerd, acht mijn fractie een belangrijke stap vooruit. Het uitkeren van de gelden aan gezinshoofden heeft immers voor de nodige problemen gezorgd, met name in landen als Turkije en Marokko. Niet zelden gebeurde het dat de mannen zelf het geld hielden, er een jonge bruid mee verwierven – al dan niet na verstoting van de huidige echtgenote – en zo een nieuw bestaan opbouwden. De verlaten vrouwen kwamen vervolgens in een volstrekt uitzichtloze situatie terecht. Het is dus niet meer dan billijk dat individualisering van de uitkeringen plaatsvindt.

Een waardevol element is zeker ook de mogelijkheid van een verzekering tegen ziektekosten. Zonder twijfel vormde juist dit punt een beletsel van betekenis om terug te keren.

Al met al oordeelt mijn fractie dus positief over intentie en vormgeving van de voorliggende Remigratiewet. In de voorbereiding is echter nog wel het nodige te doen geweest over enkele meer juridisch getinte aspecten van deze wet. Een punt van discussie betrof de delegatiebepaling in artikel 12. Het is niet de eerste keer dat deze Kamer opmerkingen maakt over een dergelijke bepaling. Artikel 12 geeft aan dat, voorzover de wet daarin niet voorziet alsmede indien nodig, in afwijking van het bij of krachtens deze wet bepaalde, bij ministeriële regeling regels vastgesteld worden ten behoeve van een goede invoering van de wet. Het